

Nr 2.

Af herr **Räf**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag i syfte att frågor om nya eller förhöjda förmåner till ämbets- och tjänstemän endast genom Kungl. Maj:t må kunna föreläggas Riksdagen.

»Arbetets söner», jordbruket och industrien, äro nog de tvillingbröder, som få bära den ojämförligt största tyngden af de skattebördor, direkta eller indirekta, hvilka Riksdagen af en eller annan anledning måste pålägga det svenska folket. Och då »svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen», vore därom intet att säga, ifall nämligen antalet riksdagsmän ifrån jordbruket och industrien vore proportionerligt med folkmängdens fördelning efter hufvudgrupper af yrken enligt Sveriges officiella statistik och riksdagsmännen ifrån gruppen »allmän tjänst» icke genom sin goda sammanhållning och i formellt afseende större styrka m. m. utöfvade större inflytande än i allmänhet riksdagsmän ifrån jordbruket eller industrien. Undantagen i båda fallen räknar jag ej med.

Hvad då först hufvudgrupper af yrken och därpå grundad proportion af riksdagsmän från dessa olika yrken angår, så tillhörde år 1900 53,67 % af folkmängden jordbruket, 23,90 % industrien, 10,59 % handel och samfärdsel samt 6, 34 % allmän tjänst m. m.

Enligt denna fördelning skulle de senaste riksdagarna hafva varit sammansatta af 204 medlemmar från jordbruket, 110 från industrien, 40 från handel och samfärdsel samt 26 medlemmar från allmän tjänst m. m., summa 380 riksdagsmän.

I stället har den senaste Riksdagen varit sammansatt af endast ungefär 133 medlemmar från jordbruket, men ej mindre än c:a 130 innehafvare af allmän tjänst. Den allmänna statistiken gifver ej fullt säkra

siffror för huru många riksdagsmän tillhört industrien, men att deras antal ingalunda varit proportionerligt med det antal invånare, som tillhöra denna yrkesgrupp, det synes mig den i detta afseende ofullständiga statistiken likväl bekräfta.

Att ett i förhållande till yrkesgrupperna »jordbruk» och »industrien» så stort öfverskott af till »allmän tjänst» hörande riksdagsmän genom sin röststyrka skall få utöfva direkt inflytande i fråga om sina egna löneförmåner m. m., som dock till så godt som hela deras värde komma att belasta öfriga folkmängdsgrupper, men i synnerhet jordbrukets och industriens konto, det synes mig redan det vara något så betänkligt, att man nästan kunde förvånas öfver, att icke Riksdagen redan vidtagit några åtgärder däremot.

Men ännu mera betänksamma måste jordbrukets och industriens intressen känna sig inför detta förhållande, då man besinnar, att de till »allmän tjänst» hörande riksdagsmännen i allmänhet och i all synnerhet beträffande Andra kammaren hafva koncentrerat sina intressen uti nästan endast ett enda politiskt parti, under det riksdagsmännen från jordbruket och industrien varit mer eller mindre fördelade på alla partier. Ty det är naturligtvis mycket lättare för ett samladt tjänstemannaintresse att segra öfver jordbrukare- och industriintresset, ifall det senare är splittradt.

Att denna splittring kunnat komma till stånd torde nog hänga tillsammans med, att man under majoritetsvalens tid ej uppkallade de politiska partierna efter landets realintressen eller hufvudgruppen af yrken. Ty orden »liberalism», »socialism», »moderatism» etc. bottna ju, som hvar man vet, ingalunda i några af mig här åsyftade svenska realintressen. Medvetandet därom ådagalägga också ofta partiernas ledare vid själva valen, då de i stället för respektive partibeteckning i Riksdagen gifva sina valsedlar beteckningen »småbrukare», »bönder», »arbetare» etc.

Det är visserligen att hoppas, att efter proportionalismens införande de olika partierna äfven inom Riksdagen komma att anlägga såväl namn som också sträfvanden, hvilka bottna uti svenska realintressen; spår däraf har man redan sett uti t. ex. bildandet af en jordbrukaregrupp m. m. Men ännu kraftigare tecken tyda dock på, att de politiska partierna fortfarande nöja sig med någon variation af »ism», som svenska folket icke så noga förstår och som kan tolkas efter omständigheterna. Hvarför man icke liksom landtmannapartiet anlägger namn efter hufvudgrupper af yrken, såsom industripartiet, tjänstemannapartiet o. s. v., hvilka ord omedelbart säga, hvad partiet realiter afser, torde ej heller vara så svårt att förstå, äfven om man icke lika lätt kan eller vill angifva några giltiga skäl

emot sådana partibeteckningar. »Tjänstemannapartiet» och därmed tjänstemännens inflytande torde dock i sådant fall hafva blifvit bra litet. Bättre då för tjänstemän af högre och lägre grad att få stå i ett mäktigare riksdagsparti och låta detta eller dess medlemmar framföra tjänstemannaintresset.

Till allt detta kommer också ämbets- och tjänstemännens större formella styrka och kanske större smidighet, som gifva deras intresse ännu ett förspång före jordbrukets och industriens. Denna sak är dock både inom och utom Riksdagen så väl bekant, att jag ej behöfver därom vidare orda.

Genom nu antydda m. fl. omständigheter hafva statens tjänstemän af olika grader också lyckats vinna stora fördelar. Antalet riksdagsmotioner, som afsett nya tjänstemannabefattningar och därmed förenade nya löner, löneförhöjningar, pensioner, tidigare pensionsålder eller på annat sätt lättade arbetsbördor och förmåner för ämbets- och tjänstemän, äro under de senare tio åren väckta i ett nästan häpnadsväckande antal.

Att följderna af dessa sträfvanden i många fall blifvit ganska kännbara för svenska folket är också visst. Jag tillåter mig i detta afseende erinra om de senare årens stora löne regleringar eller kanske rättare löneförhöjningar för många af statens ämbets- och tjänstemannakårer. Så t. ex. kostade 1907 års Riksdags beslut om löneförhöjning till statsbanornas personal det svenska folket flera millioner kronor. Hela utgiftssumman för drift och underhåll (häri ingår ej, hvad som af trafikmedlen användts för nya inventarier) uppgick nämligen året före den stora löneförhöjningen till kronor 42,017,585: — men året efter samma löneförhöjning till kronor 57,665,890: —. Året före samma löneförhöjning hade statens järnvägar ett inkomstöfverskott öfver driftkostnaden af kronor 17,999,758: — och året efter samma reglering endast kronor 6,655,482: —. Men detta vill med andra ord säga, att svenska folket fick det sistnämnda året eller 1908 genom skatter täcka en brist å statsbanedriften på icke mindre än 12,760,082 kronor. För att styrka denna min vid första påseendet måhända nästan häpnadsväckande uppgift, beder jag få hänvisa till 1910 års Andra kammars tillfälliga utskotts (n:r 3) utlåtande n:r 29 sid. 5. Huru många millioner kronors utgifter för svenska folket medförde icke också de senaste stora löne regleringarna för elementar- och i synnerhet folkskolelärarekårer. Och hvad dessa kårer beträffar, så går det väl ingen riksdag, utan att flera motioner framkomma, som begära nya förmåner.

Kastar man slutligen en blick på sjätte och åttonde hufvudtitlarne,

som hafva med aflöningar till landsstaten, postverket, telegrafverket, läroverken, folkskolan etc. att göra, skall man finna, att dessa hufvudtitlars utgifter under de senare c:a 10 åren hafva stigit med ej mindre än något öfver 30 millioner kronor eller med c:a 60 procent utöfver hvad de voro i riksstaten för år 1903, under det att de i den politiska diskussionen mycket omtalade utgifterna till försvaret icke stigit med mera än ungefär 10 procent.

Jag vill nu visst icke säga, att icke äfven t. ex. jag lämnat min röst för en och annan af ifrågakarande tjänstemannaförmåner. Denna motion afser ju ej heller någon som helst undersökning om huruvida de erhållna förmånerna varit för stora för alla, som erhållit af dem. Det kan dock sanningsenligt sägas, att en eller annan tjänsteman, och det vore ej farligt säga tjänstemannakår, varit öfverraskad öfver Riksdagens stora frikostighet. Hvad jag däremot vill säga är, att jordbruket och industrien fått i hög grad kännas vid de motsvarande utgifterna, och att hela den politik, som sålunda mer eller mindre grundar sig på och håller sig uppe genom att i viss grad gynna, för att ej säga kurtisera, tjänstemannaintresset på landtbruket och industriens bekostnad i längden icke kan vara lycklig för nationen, för folket i sin helhet, och min motions motiv och yrkande söker just därför efter medel eller sätt att åtminstone i någon mån hindra denna politiska utveckling.

Ty det kan icke sanningsenligt förnekas -- och härmed kommer jag till den kanske allvarligaste sidan af saken -- att en viss politik, som till stora tjänstemannagrupper gifvit eller utlofvat gåfvor, därigenom förtjänat sig dessa tjänstemannagrupperns intressen vid såväl riksdagsmannaval som andra tillfällen, under det »arbetets söner» på åker och äng samt i vår industri fått lefva på förespeglningar, som de ännu aldrig sett och ej heller någonsin få se förverkligade. Det ligger för öfrigt i sakens natur, att om en enskild riksdagsman eller ett riksdagsparti gör sig till tolk för statens tjänstemannakårer och deras förmåner, så skola dessa kårer eller deras medlemmar också skänka respektive riksdagsman eller parti sina sympatier och motsvarande understöd. Men att detta kan komma att utveckla sig till ett nästan olidligt förhållande för den skattedragande stora allmänheten borde ett barn kunna förstå.

Man får i afseende på denna sak icke glömma, att de tjänstemannakårer, som här kunna komma i fråga, torde utgöra hundratals tusen politiskt röstberättigade personer, ganska likformigt fördelade öfver hela landet. Och om en af denna världens mäktige kunde säga, att lärarne hafva inflytande på barnen, barnen på mödrarna och mödrarna på fäderna, så

kan det ock sägas om många af dessa tjänstemannakårer, att de äga ett stort inflytande öfver befolkningen och ej så sällan under valtider äfven i hög grad använda sig däraf.

Jag skall icke här ingå på frågan ifrån hvilka partiets riksdagsmän de flesta mest betydande riksdagsmotioner till tjänstemännens förmån framkommit. Dock kan jag säga så mycket, att detta i allmänhet har varit ifrån representanter, hvilka stått i sådana riksdagspartier, som inom sig ägt det största antal riksdagsmän med »allmän tjänst». Jag kan också uttala den meningen, att det enligt min uppfattning skulle verka välgörande, om vederbörande utskott låte undersöka denna sak och för Riksdagen framlade undersökningens resultat.

Allnog och inför denna lavin af tjänstemannafördelar och tjänstemannainflytanden, som oafåtliga växa, anser jag det vara alldeles nödvändigt, att Riksdagen vidtager några åtgärder, som skydda vårt jordbruk och vår industri, så att ej dess målsmän och arbetare alldeles uppslukas af skatter eller drifvas ur landet.

Ett sätt att i någon mån söka förekomma denna utveckling vore att lägga hinder i vägen för ämbets- och tjänstemän att väljas till riksdagsmän. Men då man därmed skulle endast delvis träffa den i mina ögon skadliga politiken, och dessutom en dylik åtgärd måhända i vissa afseenden kunde verka något orättvist och därmed mindre välgörande, så vill jag, oakadt jag är medveten om, att idén icke är alldeles främmande för vissa utländska parlamentariska förhållanden, endast framföra tanken som ett bidrag till frågans lösning.

Ett annat sätt, som måhända vore mera tilltalande, och som äfven varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet, det vore, att en efter landets olika yrkesgrupper proportionellt sammansatt kommitté eller dylikt tillsattes, som hade att behandla löneregleringar för alla statens ämbets- och tjänstemannakårer och till respektive departement inkomma med de förslag, som dess arbete föranledde. Därmed kunde också i afseende på de olika ämbets- och tjänstemannaförmånerna större likformighet och enhetlighet åstadkommas, hvilket i sin ordning möjligen i någon mån kunde hindra den ena kåren att med åberopande af den andras något större förmåner söka få samma förmåner — och litet därtill och så vidare. Den, som någon tid följt arbetet i riksdagen, vet, att detta är ett ganska allmänt användt sätt att komma framåt på förmånernas väg.

Naturligtvis skulle med denna reform på något sätt förbindas äfven den, att ämbets- och tjänstemannakårer, som ansåge sig vara berättigade till större förmåner, hade att i petitionsväg vända sig till endast denna

kommitté eller vederbörande departement och ej till enskilda riksdagsmän för att föra sina önsknings fram till Riksdagens pröfning. Dessutom skulle denna kommitté äga rätt att låta inkalla och höra sakkunniga i den utsträckning behofvet kräfde.

Ett tredje sätt att komma ifrån detta, som jag i vissa fall vågar kalla missbruk af politiskt inflytande, vore, hvad jag sett beskrivas i någon berättelse ifrån, så långt jag kan minnas, det fria Amerika. Det skulle nämligen gå ut på att statens ämbets- och tjänstemän vore förbjudna att i fråga om erhållande af löneförhöjningar, pensioner och andra förmåner vända sig till någon parlamentsledamot utan endast till den styrelse, hvarunder tjänstemannen eller tjänstemannakåren i fråga sorterar. Denna styrelse hade därefter att pröfva saken och eventuellt föra den vidare framåt, tills den komme till vederbörande departement o. s. v. Parlamentet skulle därefter visserligen vara i tillfälle att göra vissa behöfliga afprutningar men inga förhöjningar utöfver, hvad respektive departementschef sålunda föreslagit.

Användes detta sätt, så sluppe man ifrån någon mera permanent kommitté och dess aflöning. Skulle regeringen därvid finna det nödvändigt att för en allmänna och för längre tid verkande löneroglering tillsätta en tillfällig regleringskommitté, sammansatt i möjligaste mån enligt folkmängdens fördelning efter hufvudgrupper af yrken, med frihet att inkalla sakkunniga biträden, så borde ju ej detta kunna stöta på några större svårigheter.

Det ligger i sakens natur, att vid reformens genomförande också skulle införas den bestämmelsen, att inga motioner, som afsåge större förmåner för statens ämbets- och tjänstemannakårer än de af Kungt. Maj:t föreslagna, finge väckas i riksdagen. I förbigående må det erinras om, att därmed en mycket stor, obehaglig och tidsödande arbetsböda skulle aflyftas från Riksdagen. Af vid 1909 års riksdag i Andra kammaren väckta 273 motioner afsågo ej mindre än ungefär ett fyrtiotal förbättring af tjänstemannaförmåner.

På detta sätt synes det mig, att dessa förhållanden skulle komma i ungefär samma läge som frågan om enskilda tjänstemäns löneförhöjningar etc. Ty inte plägar det väl därvid gå så till, att förslag om ett bolags tjänstemäns och arbetares löneförhöjningar af en bolagsman direkt framställes på bolagsstämma.

Slutligen anser jag mig böra uttala den meningen, att lönerogleringar för ämbets- och tjänstemannakårer böra ordnas så, att de omfatta längre och om möjligt fastställda tider.

Under förhoppning om, att vederbörande i hvarje fall må utfinna något sätt att hindra den såväl ekonomiska som politiska utveckling, hvilken under den senare tiden på af mig här ofvan vidrörda område gjort sig så starkt gällande, får jag härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i syfte att frågor om nya eller förhöjda förmåner till ämbets- och tjänstomän endast genom Kungl. Maj:t må kunna föreläggas Riksdagen.

Stockholm den 16 januari 1912.

E. Räf.

Nr 3.

Af herr Räf, om förändrade bestämmelser rörande utskänkning af brännvin i Riksdagens lokaler.

Af många anledningar anser jag det vara välbetänkt och svenska folkets representation, Riksdagen, värdigt att ej längre tillåta någon brännvinsförsäljning i dess lokaler. Men då det måhända redan finnas förbindelser, som skulle hindra ett sådant beslut att träda i kraft redan innevarande riksdag, anser jag mig endast böra hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att i dess lokaler utskänkning af brännvin framdeles ej må tillåtas, utan att Riksdagens båda kamrar i hvarje särskildt fall därtill lämna sitt bifall.

Stockholm den 16 januari 1912.

E. Räf.